ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБИСТІСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ В НАВЧАЛЬНІЙ ТА ПОЗАНАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

В. І. Кривда

Херсонський державний університет, krivdaviktoriya@gmail.com

Науковий керівник: кандидат психологічних наук А. О. Чхаідзе

Постановка проблеми. Розвиток особистісного потенціалу особистості є одним із найактуальніших завдань сучасного суспільства, яке перебуває на етапі глобальних перетворень в системі освіти України, інтеграції у світовий освітній простір. Сьогодні виникає необхідність внесення кардинальних змін до змісту, форм і методів навчально-виховної роботи з молоддю, де реалізується креативний підхід до розвитку особистості, формування активно-перетворюючої позиції, творчого потенціалу.

Аналіз наукової літератури з теми дослідження дає змогу стверджувати, що проблема формування особистісного потенціалу розглядалася у вітчизняних та зарубіжних дослідженнях з позиції підготовки студентів в університетах та інститутах. Це сприяло накопиченню певного позитивного досвіду у розробці основних теоретичних положень з цієї проблеми. Так, філософський аспект особистісного потенціалу розглядали у своїх працях В. Біблер, Ю. Бородай, М. Данилов, К. Кедров, П. Копщин, О. Коршунов та ін. Психологічні основи цієї проблеми викладені в працях Д. Богоявленської, Л. Виготського, В. Давидова, Д. Ельконіна, О. Леонтьєва, А. Лука, Я. Пономарьова, С. Рубінштейна та ін. Педагогічний аспект проблеми формування і розвитку особистісної активності розглядається в працях В. Андрєєва, Д. Вількєєва, М. Данилова, Н. Кичук, М. Махмутова, І. Огороднікова, Н. Половнікової, І. Родак, С. Сисоєвої, М. Скаткіна, Т. Шамової, Г. Щукіної та ін.

Мета статті полягає в дослідження особистісного потенціалу в навчальній та позанавчальній діяльності студентів.

Виклад основного матеріалу. За Д. О. Леонтьєвим особистісний потенціал – це узагальнена системна характеристик індивідуально-психологічних особливостей людини, що лежить в основі здатності особистості виходити зі стійких внутрішніх критеріїв і орієнтирів у своїй життєдіяльності і зберігати стабільність діяльності й смислових орієнтації при зовнішньому тиску і в змінних умовах [1]. За С.Д. Максименком, потенціал – це така можливість, яка, реалізуючись у діяльності, удосконалюється, залишаючись потенційною (ймовірнісною можливістю), в той час як діяльність відокремлена від потенціалу і є засобом досягнення поставленої мети. Вчений зазначає, що вихідним матеріалом для виконання діяльності, переходу від можливості дії, її уявлення до дійсності, матеріалізації образів, почуттів і думок є енергія [4]. Провідною властивістю потенціалу можна вважати ймовірність реалізації особистісних ресурсів у разі потреби. Більш того, якщо наявність можливості можна об'єктивно спостерігати, то наявність потенціалу можна лише припускати до моменту його реалізації [5].

Характеризуючи навчальну діяльність, більшість авторів підкреслюють її суспільний характер. Вона найістотнішим чином детермінована культурними традиціями і соціально-смисловими орієнтаціями суспільства. Значна частина навчальної діяльності протікає в режимі взаємодії з іншими, але Д. Б. Ельконін відзначав, що часто, будучи колективної за формою, навчальна діяльність завжди є індивідуальною за результатом. Предметом навчальної діяльності, з точки зору психології, є те, на що вона спрямована. У зв'язку з цим виділяються: засвоєння знань, оволодіння узагальненими способами дій, відпрацювання прийомів і способів дій, їх алгоритмів і програм, в процесі чого і відбувається розвиток «суб'єкта діяльності» того, хто навчається [2].

Головними новоутвореннями молодого віку є відкриття власного «Я», розвиток рефлексії, усвідомлення своєї індивідуальності, поява життєвої мети, пріоритетних життєвих цінностей. Пізнавальна та творча діяльність стає домінуючим видом активності студента, здатного самостійно розуміти, оцінювати, займати правильну позицію, приймати та реалізувати адекватні

рішення в нестандартних умовах, а нова соціальна позиція змінює його ставлення до навчання та його змісту. Для успішного розвитку та формування особистості необхідно правильно вміти структурувати свій час, відпочивати, навчатись та розвиватись, тому у дослідженні використовувалися наступні методики: метод визначення середнього балу успішності студентів, метод опитування студентів про їх позанавчальну діяльність та особистісний опитувальник Айзенка. Методи дають змогу визначити, які види позанавчальної діяльності використовують досліджувані з різним рівнем знань [4].

В емпіричному дослідженні вибірка дослідження складалась з 60 респондентів − студентів Херсонського державного університету віком від 18 до 23 років. Дослідження проводилося в березні 2019 року.

З метою встановлення кореляції між показниками особистісного потенціалу та навчальною й позанавчальною діяльністю, було проведено обробку даних, де було отримано такі показники: порівнявши відповіді опитувань позанавчальної діяльності та рівня академічної успішності було визначено прямі кореляційні зв'язки між показниками «культурно-творча діяльність й громадська діяльність» та «високий рівень академічної успішності» (r_s = 0,38, при рівні статистичної значущості $p \leq 0,05$). Це говорить про те, що коли досліджувані беруть участь у різних заходах університету навчанню це не заважає. Вони продовжують гарно вчитися, іноді проявляють більше зацікавленості до навчання, ніж зазвичай. Вони встигають і гарно вчитися, і виступати, і спілкуватися з друзями. Такі студенти люблять займатися допомогою в організації різних заходів. Вони відповідальні, товариські, чемні та чесні. Зв'язок показників «спортивна діяльність» та «середній рівень академічної успішності» (r_s = 0,17, при рівні статистичної значущості $p \leq 0,05$) свідчить про те, що коли досліджувані займаються собою в них росте витримка. В такі моменти в них є приливи до навчання, але це також виявляється в підвищеній збудливості і переважанні негативно забарвлених емоційних станів. Обернена кореляційна залежність спостерігалась між показниками «культурно-

творча діяльність» та «низький рівень академічної успішності» (r_s = -0,72, при рівні статистичної значущості $p \leq 0,05$). Це говорить про те, що коли досліджувані беруть участь у різних заходах, то показник поганого навчання починає падати. Тобто, коли студент займається активною діяльністю на факультеті, він починає краще вчитися. Він здатен продукувати нові ідеї, починає нестандартно та критично мислити. Їх низький рівень сформованості усвідомленої саморегуляції емоцій і поведінки починає рости. Вони стають більш врівноважені, починають цінувати себе та свою працю.

Провівши дослідження за особистісним опитувальником EPQ Айзенка та опитуванням позанавчальної діяльності ми дослідили зв'язки між показниками «громадська діяльність» та «екстраверсія» (r_s = 0,81, при рівні статистичної значущості $p \leq 0,05$). Такі студенти люблять бути у центрі уваги, займатися допомогою в організації різних заходів, полюбляють спілкуватися з людьми. Такі люди товариські, спрямовані на зовнішній світ, мають широке коло знайомств. Вони імпульсивні, запальні, оптимістичні, веселі. «Культурно-творча діяльність» та «емоційна стійкість» (r_s = 0,81, при рівні статистичної значущості $p \leq 0,05$). Такі досліджувані беруть участь у різних заходах не лише університету, а й міста та області. Вони здатні продукувати велику кількість ідей, схильні до широких узагальнень, всю свою енергію направляють в ту діяльність, де вони можуть проявити себе та свої здібності. Показники «спортивна діяльність» та «емоційна стійкість» (r_s = 0,63, при рівні статистичної значущості $p \leq 0,05$). Такі досліджувані люблять займатись собою та розвиватись. Вони характеризуються високим рівнем лабільності нервової системи. В них присутня та риса особистості, яка виражає збереження організованої поведінки, ситуативної цілеспрямованості у різноманітних ситуаціях. Емоційно стійка людина характеризується зрілістю, відмінною адаптацією, відсутністю великої напруженості, занепокоєння.

Результатом дослідження за особистісним опитувальником EPQ Айзенка та середнім балом успішності ми виявили прямі кореляційні зв'язки між показниками «нейротизм» та «високий рівень академічної успішності» (r_s =

0,39, при рівні статистичної значущості $p \leq 0,05$). Такий зв'язок говорить про те, що ті люди, які гарно вчаться, відчувають насолоду від можливості дізнаватись щось нове, але через надмірне навантаження в них присутня емоційна нестійкість, нейротизм, що виражається в надзвичайному нервуванні, схильності до швидкої зміни настроїв, почутті занепокоєння та заклопотаності.

Висновок. Місце особистісного потенціалу в навчальній та позанавчальній має велику роль, адже у комплексі особистісні характеристики можуть спонукати до розвитку особистості, його зростанню та подальшій додатковій діяльності студентів не лише в стінах університету, але ще й за його межами. Відзначимо, що потенціал безпосередньо пов'язаний з механізмами оволодіння діяльністю, включаючи необхідні для цього вміння, навички та діяльнісні компетенції. Відповідно навчальна діяльність може розглядатися як специфічний вид діяльності, спрямованої на системний розвиток учнів, орієнтованих на одержання глибоких знань і їх творче застосування в практичній діяльності. У нашому дослідженні ми встановили зв'язок між показниками особистісного потенціалу та навчальною й позанавчальною діяльністю. В більшості, досліджувані беруть участь у різних заходах університету, гарно вчаться, відчувають насолоду від можливості дізнаватись щось нове, але також вони беруть участь в різних позанавчальних справах: гуртки, виступи, олімпіади тощо. Але багато досліджуваних відчувають занепокоєння та тривожність, адже їм важко іноді займатись декількома справами. Рекомендується зіставити режим роботи та відпочинку задля більш продуктивної діяльності.

Література:

1. Миколайчук А. В. Формування інтелектуального потенціалу учнів у контексті проведення олімпіад з навчальних предметів. *Педагогічний пошук.* Київ. 2018. С. 47–50.
2. Недвига Н. І. Педагогічні умови розвитку творчого потенціалу студентів під час навчальної діяльності. *Горизонти освіти*. Київ. 2013. С. 175-180.
3. Решетняк С. Б. Розвиток творчого потенціалу студента в навчальному процесі ВНЗ. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики.* Харків. 2012. С. 202-208.
4. Слухенська Р. Творчий потенціал особистості студента вищого навчального закладу та фактори його активізації у процесі професійної підготовки. *Педагогіка і психологія професійної освіти.* Київ. 2017. С. 47-55.
5. Яланська С. П. Розвиток творчого потенціалу студента в умовах вищого навчального закладу. *Наука і освіта*. Київ. 2014. С. 148-153.